

14. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. *Освіта переможців*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf>

References:

1. Bystriakova, V., Osadcha, A., & Pilhuk, O. (2017). Innovatsii ta tekhnologii v suchasnomu mystetstvi [Innovations and technologies in modern art]. Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv, 32, 189-199. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnam_2017_32_18
2. Zavalko, K. V. (2020). Innovatsiine muzychne navchannia ta rozvytok muzychnykh zdibnostei uchnia [Innovative musical education and development of the student's musical abilities]. Kyiv.
3. Lotsman, R. O. (2018). Zbirka ukrainskykh dytiachykh piden «Dytiacha filarmonia «Dyvo UA» z dodatkom CD [Collection of Ukrainian children's songs "Dyvo UA Children's Philharmonic" with CD attachment]. Kyiv: Drukarnia «Rema-Print».
4. Lotsman, R. O. (2024). Vykorystannia tekhnologii «Pisennyi koshyk» u navchanni mystetstva zdobuvachiv mystetskoi osvity [Pedagogical technology the "Song basket" and it's using in teaching music art to students of art education]. Mystetstvo ta Osvita [Art and Education], 3, 17-23. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-2\(112\)-17-23](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-2(112)-17-23)
5. Lotsman, R. O. (2022). Rozrobka ta zastosuvannia onlain-kursu «Samorozvytok spivaka za metodom pisennoho schododennyyka» [Self-development of a future singer using the method of "song diary" in institutions of higher education]. Mystetstvo ta Osvita [Art and Education], 4(106), 50-56. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2022-4\(106\)-50-61](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2022-4(106)-50-61)
6. Pro innovatsiinu diialnist [Law of Ukraine About innovative activity]. (2003). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 13, 93.
7. Padalka, H. M. (1998). Ukrainska filarmonia dlia ditei ta yunatstva (problema modernizatsii muzychno-pedahohichnoi osvity) [Ukrainian Philharmonic for children and youth (problem of modernization of musical and pedagogical education)]. Mystetstvo ta Osvita [Art and Education], 3, 7-11.
8. Shalapa, S. (2021). Rozvytok khudozhno-tvorchoi osobystosti zasobamy riznykh vydiv mystetstva [Development of artistic and creative personality by means of various types of art]. Conference Proceedings. Kyiv. Retrieved from <http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/3325>
9. Rudnytska O. (1997). Mystetstvo u konteksti rozvytku dukhovnoi kultury osobystosti [Art in the context of the development of the spiritual culture of the individual]. O. P. Rudnytska, S. I. Ulanova & O. L. Rostovskyi, Khudozhnia osvita i problemy vykhovannia (pp. 3-9). Kyiv: IZMN.
10. Syrotynko H. (2005). Innovatsiinyi rozvytok osvity: problemy perekhodu vid teorii do praktyky [Innovative education development: Problems of transition from theory to practice]. Upravlinnia shkoloiu, 1, 15-18. Retrieved from https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5755
11. Sidanich, I., & Prosina, O. (2023). Innovatsiina osvithna polityka v ukraini: etnokulturni aspekty rozvytku shkilnoi osvity [Innovative educational policy in Ukraine: ethnocultural aspects of school education development]. Mystetstvo ta Osvita [Art and Education], 4(110), 30-34. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-4\(110\)-30-34](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-4(110)-30-34)
12. Skuratovska, V. O. (2023). Iskry Prometeia: hrani zhyttietvorchosti Volodymyra Skuratovskoho [Sparks of Prometheus: Life-Creativity Life Volodymyr Skuratovsky]. Mystetstvo ta Osvita [Art and Education], 3(109), 42-48. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-3\(109\)-42-48](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-3(109)-42-48)
13. Starovoit, O. (2014). Kreatyvna pryroda innovatsiinoi kultury [Creative nature of innovative

culture]. Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Seria: Filosofiia, pedahohika, psykhohohiia, 32, 36-42. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_32_7

14. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2024). Stratehichni plan diialnosti Ministerstva osvity i nauky Ukrainy do 2027 roku. Osvita peremozhstiv [Strategic plan of the Ministry of Education and Science of Ukraine until 2027]. Education of winners]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf>

Ruslana Oleksandrivna Lotsman, Associate Professor of the Department of Vocal Performance of Dragomanov Ukrainian State University, Honored Artist of Ukraine, Kyiv, Ukraine, rusyalotsman@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-8500-1402>

Application of the results of the innovative project "Children's Philharmonic "Dyvo UA" in arts education

The article discusses the innovative project "Children's Philharmonic "Dyvo UA" that is not just about music, but also about the comprehensive spiritual development of schoolchildren and students. This project, with its patriotic education and enrichment of worldview, plays a crucial role in shaping the future of our youth. It defines the project's significant role in the educational-methodological support of arts education and suggests the application of the project's audio-visual and notation materials in art education practice.

The stages of the project "Children's Philharmonic "Dyvo UA" are described: the initial stage (submission of applications for the Ukrainian children's song competition), the main stage (selection of finalists, preparation for recording selected works with orchestral accompaniment, preparation for printing the song collection and audio supplement), and the project presentation (in Kyiv and other cities in Ukraine and abroad).

The article reviews the song collection "Children's Philharmonic "Dyvo UA" that includes Ukrainian folk and original songs for schoolchildren and students. It provides practical recommendations for working with the project's audio supplement, which contains over 50 works with original arrangements. Music teachers, empowering them with a wealth of materials to enrich their teaching, design these resources for practical use. The author has also created QR codes to download the project's electronic materials, making access to these resources even more convenient.

The article concludes that the project "Children's Philharmonic "Dyvo UA" positively impacts the educational and methodological support of arts education and identifies the prospects for continuing the project. The results of this innovative project in Ukrainian arts education contribute to providing school and concert repertoire, the formation of singing culture, and the spiritual values of Ukrainian schoolchildren and students. Future development of the topic may include an online course on the proposed repertoire and the creation of methodological recommendations for performing various genres of Ukrainian songs in folk, pop, and academic styles.

Keywords: innovative project, children's philharmonic, "Dyvo UA" song culture, audio and notation materials, arts education, Ukrainian singing, learners.

Стаття надійшла до редакції 09.08.2024 р.

У статті висвітлено специфіку кралецьких рушників, віддавна створюваних у осередках кралецького художнього ткацтва на Сумщині. Описано особливості ознайомлення з кралецькими рушниками сучасних учнів 7-х класів на уроках образотворчого мистецтва у процесі їхньої практичної діяльності зі створення ескізу фрагмента кралецького рушника. Розкрито можливості використання інформації про художнє ткацтво на уроках мистецтва в початковій, основній і старшій школі та наведено приклади практичних завдань під час роботи з різними віковими категоріями учнів.

Ключові слова: заклади загальної середньої освіти, уроки образотворчого мистецтва, учні 7-х класів, кралецький рушник, символи, стилізація, композиція, ескіз.

*На білім полотні
І біль, і туга, й радість,
І вибита сльоза, і виткані пісні.
Любов, любов, любов...
Немає тільки зради –
На білім полотні, на білім полотні...
(Михайло Шевченко)*

В умовах воєнного часу в Україні гостро актуалізувалась проблема національно-патріотичного виховання учнів, що ґрунтується на використанні надбань народного мистецтва. Українське декоративно-ужиткове мистецтво володіє величезним потенціалом у цьому. Народні промисли, що сягають своїм корінням у давнину, сьогодні стали тим ресурсом для дорослих, молоді й дітей, що викликає почуття гордості за націю з таким унікальним мистецьким скарбом, надає сил і бажання його боронити, зберегти і передати своїм нащадкам.

Багатющу традиційну культуру українського народу відображають різноманітні промисли, серед них – кралецьке ткацтво, що має давню історію становлення і розвитку.

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-3\(113\)-22-28](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-3(113)-22-28)

УДК 373.3/5.016:746.1(477.52-21Крелевець)

Людмила Борисівна Пелешук,

вчитель образотворчого мистецтва Шосткинської ЗОШ № 4, м. Шостка,
Сумська область, Україна, peleshukl@gmail.com,
<https://orcid.org/0009-0006-5083-3635>

ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ТКАНИМ КРОЛЕВЕЦЬКИМ РУШНИКОМ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Народне килимарство є предметом розвідок мистецтвознавців. Так, автори дослідили знакові функції виробів ткацтва у звичаєво-обрядовій культурі українців (О. Босий [1]), а також зосередилися на вивченні регіональних особливостей килимарства різних регіонів України в різні історичні періоди: Північної Буковини ХХ ст. (В. Дутка), Галичини кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. (Л. Синишин), Львова у другій половині ХХ ст. (О. Луковська), радянського періоду (О. Ямборко, Є. Харковина). Під педагогічним кутом зору розглядають проблему килимарства, зосереджуючись на вихованні нової генерації художників у національній професійній мистецькій освіті (В. Дутка [2], Р. Шмало та ін.).

Історія виникнення і розвитку крелевецького ткацтва, і зокрема крелевецьких рушників, їх семантика і технології виготовлення знайшла висвітлення у роботах авторів (Н. Заїка [3, 4], І. Пурига [13], Є. Кочерженко [5]). Водночас зауважимо, що педагогічна складова проблеми малодосліджена, а втім, сучасні учні потребують широкого ознайомлення з цим самобутнім промыслом у контексті вивчення мистецтва.

У підручниках з мистецтва ткацтво згадується як одне з художніх ремесел. Вважаємо, що вивчення особлив-

ностей крелевецьких рушників буде корисне для учнів не тільки Сумщини (в межах регіонального компоненту), а й інших теренів з метою розширення уявлення про самобутні осередки декоративно-ужиткового мистецтва України – серед них: Переяслав Київської області, Дігтярі Чернігівської області, Богуслав Київської області, Косів Івано-Франківської області. Але тільки крелевецькі рушники потрапили до п'яти українських товарів, відзначених ЄС: захист прав на географічне зазначення для крелевецьких рушників відіграє важливу роль у збереженні традиційного ремесла та сприяє розвитку місцевої економіки, дозволяє виробникам зберігати унікальність і якість виробів, а споживачам – бути впевненими в походженні та якості продукту.

Мета статті – висвітлити особливості крелевецького художнього ткацтва і крелевецьких рушників як невід'ємної частини мистецької спадщини України, представити особливості ознайомлення учнів з цим народним промыслом на уроках мистецтва в контексті вивчення різних тем та через залучення учнів 7-х класів до практичної роботи з виготовлення ескізів крелевецьких рушників.

Історичні відомості про крелевецьке художнє ткацтво і крелевецькі рушники. Ткацтво в традиційній культурі

українського народу тісно пов'язане із задоволенням базових потреб людини (виготовленням одягу, оформленням житла та ін.). Як зазначає А. Павлова, Крелевець на Сумщині здобув славу через виробництво рушників ще з ХV століття [11, с. 503]. Згодом ткацтво піднялося до рівня художнього явища і переросло в промисли: у другій половині ХІХ ст. Крелевець вже став опорним пунктом художнього ткацтва в Україні, а традиції ткацтва породили бренд світового рівня – крелевецькі ткани рушники. Дослідники зазначають: у 1936 р. на міжнародній виставці в Парижі крелевецький рушник отримав золоту медаль. Його експонують у Франції, Німеччині, Японії, Австралії, США, Канаді, він прикрашає королівські палаци європейських держав [5]. Цікаво, що й «на сьогоднішній день продовжують користуватися успіхом крелевецькі червоно-білі рушники з рельєфно-пластичними узорами, виконані в техніці перебірного ткання. Орнаментальні композиції відзначаються лаконізмом, урочистістю, святковістю та органічним поєднанням орнаментальних елементів із сучасними тематичними мотивами. На Крелевеччині воно піднялося до рівня художнього явища і переросло в мистецьку галузь» [11, с. 503].

У сучасних людей немає потреби у самостійному виготовленні тканин, адже легка промисловість є високорозвиненою галуззю. Однак ткацтво має цінність як унікальне мистецьке явище, тож маємо віддавати шану тим, хто плкає давні традиції і продовжує розвивати давнє мистецтво.

Особиста причетність до народного промыслу на Крелевеччині. Наше знайомство з крелевецьким ткацтвом відбулося багато років тому завдяки моїй родині і в першу чергу – моєму батькові. Я народилася в місті Крелевці в сім'ї художника. Мій батько – Пелешук Борис Петрович – дипломований художник, відмінник народної освіти, був фахівцем у галузі декоративного мистецтва. Він працював художником у кінотеатрі, Будинку культури, а потім, понад 20 років керував студією образотворчого мистецтва при Будинку творчості дітей та юнацтва м. Крелевця (нині – Центр позашкільної освіти). Багато його уч-

нів стали художниками, дизайнерами, викладачами студій та художніх шкіл і в Україні, і за її межами. Один із них – талановитий український художник Юрій Журка.

Мій брат – Пелешук Микола Борисович є випускником Львівської національної академії мистецтв, а працює нині в галузі монументального і сакрального мистецтва у Львові. Навчаючись із братом у художній студії, де викладав батько, ми разом з іншими студійцями вивчали особливості цих рушників і практикувалися у створенні ескізів – простих композицій у молодших групах, складних – у старших. Ті роботи студійців з невеличкого міста Кролевеця у минулому столітті на виставках дитячої творчості знали Париж, Прага, Вашингтон і Гавана.

Не без гордості зазначу, що саме мій батько – Пелешук Борис Петрович є автором герба міста Кролевеця (іл. 1), а

Іл. 1. Герб міста Кролевеця,
Сумська область (автор Пелешук Б. П.)

Іл. 2. Герб і прапор Кролевецького району
Сумської області (автор Пелешук Б. П.)

Іл. 3. Кролевецький рушник.
Початок XX ст.

Іл. 4. Кролевецький рушник.
Початок XXI ст.

також – герба і прапора Кролевецького району (іл. 2). І – як помітно, – вони декоровані кролевецькими рушниками. Наша сім'я також має власну невелику колекцію рушників – від стародавніх до сучасних (іл. 3–4), що дозволяє утримувати своєрідний зв'язок поколінь. Найдавніший рушник у нашій родині передається вже п'ятому поколінню.

Особливості композиції, кольорової гами та орнаменту. Домоткані рушники, поширені серед селян, відіграли свою роль у розвитку так званих «кролевецьких» рушників: вони формували технологічну основу виготовлення. Відмінними рисами таких рушників були: кольорова гама – зазвичай червоно-біла – та орнаментальні мотиви й композиція [3, с. 454]. Переважна більшість кролевецьких рушників кінця XIX – початку XX ст. ткани червоним по білому. Однак зустрічаються окремі вироби, що випадають з цієї кольорової послідовності (наприклад, коли білі орнаменти розташовано на червоному тлі), а також коли в композицію виробів введено каліграфічний елемент орнаменту: так, на окремих рушниках знаходимо написи, наприклад: «Г. Кролевець» та інколи прізвища майстринь-ткаль, як, наприклад: «В. І. Бельченко», «Ф. Анікієнко» [13, с. 2, 8].

Серед орнаментів превалюють орнітоморфні та геометричні елементи. Найбільш уживані: «орли», «качечки», «клинці», «стовпчики», «ромби», «трикутники», «пірамідки». Фітоморфні деталі у візерунках («рожини», «листочки») геометризуються. Досить часто зустрічаються і сквоморфні елементи: «пилочки», «парканчик», «підсвічники», «млинки», «монастирки», «церкви» та ін. [4, с. 5–6].

Композиція та орнаменти рушників традиційні для виробів кролевецьких мануфактур. Серед загалу можна виділити дві групи: це вироби, композиція яких має виділений центр (основний узор – місц.) та горизонтальні смуги, обрамлені вгорі та внизу (нижня та верхня лиштва – місц.). Рушники цієї групи традиційно мають бокові вертикальні смуги, що обрамляють орнамент (бокова лиштва, бокова обвідка – місц.) [3, с. 454–460].

Отже, червоно-біла палітра кролевецьких рушників та геометризований орнамент, який розміщувався між смугами різної ширини, є особливістю кролевецьких рушників.

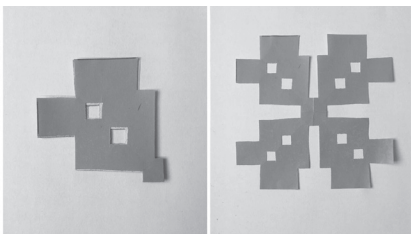
Кролевецькі рушники: ознайомлюємо учнів. Розповідаючи про кролевецький рушник учням, у першу чергу потрібно наголосити, що він є тканим, а не вишитим, та звернути увагу на особли-

вості орнаменту (див. вище) і значення символіки рушників. «Крелевецькі ткани рушники – орнамент долі, витканий на полотні. Це не просто ромби, квадрати та трикутники – це фігури, які створювалися століття тому як унікальні символи, у часи, коли наші предки володіли магічним зв'язком зі світом Природи: рослин, тварин, небесних світил. Символами Сонця, Землі, Роду вони малювали свою долю, відтворюючи їх на полотні, випишуючи таємничі древні знаки як заклинання, як обереги, як коди свого роду» [12, с. 7]. Не зайвим буде представити світліни з рушниками (якщо немає можливості показати самі рушники) – з фондів музеїв. Наприклад, вироби ткацької Крелевецької мануфактури, що зберігаються у фондовій збірці НІЕЗ «Переяслав» [3, с. 454].

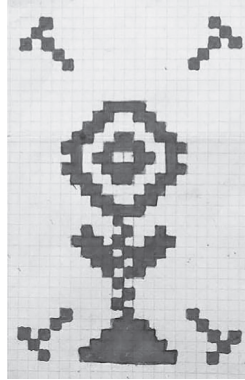
З власного педагогічного досвіду представимо *напрями роботи вчителя з ознайомлення учнів різного віку з крелевецьким ткацтвом* на уроках образотворчого мистецтва.

1–4 класи. Упочаткових класах учнів можна залучати до вивчення символів крелевецького ткацтва та зацікавлювати малюванням окремих елементів (на аркуші в клітинку червоними олівцями або фломастерами). Цікаве завдання для молодших школярів: знайти ці символи на крелевецькому рушнику або інших виробах. Як варіант – можна виконати просту витинанку символів з червоного паперу (іл. 5, 6).

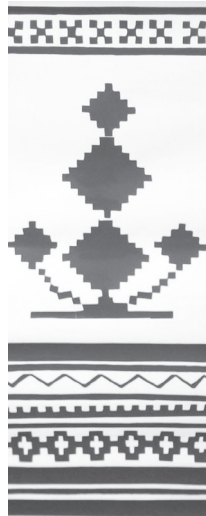
Тема «Ритми життя в мистецтві» у другому класі, де йдеться про декоративно-ужиткове мистецтво та орнаменти [8, с. 92–93], теж може бути пов'язана з крелевецьким рушником. «Дерево життя (роду)» ткали з давніх часів. Умова – воно має бути червоного кольору

Іл. 5–6. Приклади витинанок за мотивами крелевецьких рушників (стилізована квітка)

Іл. 7. Мазний Ростислав. Дерево життя

Іл. 8. Колективна робота учнів 7-А класу. Крелевецький рушник (аплікація)

з геометричним орнаментом. Найкраще виконувати таку роботу з молодшими школярами на аркуші в клітинку (іл. 7).

5–7 класи. Учні можуть вивчати символи крелевецького ткацтва, виконувати витинанки, створювати образ «Дерева життя» тощо. Цікава ідея – створення колективних робіт у вигляді аплікації з плівки орокал червоного кольору, де учні виконують певний елемент рушника, а потім формують з тих елементів єдину композицію. Таке панно має неймовірно гарний вигляд і переваги (великий розмір, яскравий колір, швидкий результат роботи) та недоліки (потребує певного часу на підготовку, однакового паперу в усіх виконавців; тому слід створити колективний ескіз і домовитись, хто які еле-

менти виконує). Даний варіант є сенс використовувати в гуртковій роботі. Таким панно можна прикрашати сцену та інші локації під час проведення святкових заходів (іл. 8).

У **8–9 класах** у контексті вивчення мистецтва доцільно розширити межі сприйняття крелевецького ткацтва. Так, у темі 8 класу «Реалістичний стиль в образотворчому мистецтві» можна запропонувати намалювати реалістичну композицію на тему українських народних обрядів [7, с. 174], де використати крелевецький орнамент для оздоблення вбрання в народному стилі. Під час вивчення теми 9 класу «Повернення до ідеалів краси минулого» у розділі «Практичні художньо-творчі завдання» [9, с. 211] як варіант можемо запропонувати учням розробити ескіз оформлення дитячого одягу з елементами крелевецького рушника.

У **10–11 класах** однією з форм роботи може стати мистецький проєкт, що передбачає пошукову роботу з елементами дослідження крелевецького рушника (історія, традиції побутування та ін.).

Наведемо *приклад практичної реалізації даних напрямів роботи*. У роботі використано Модельну навчальну програму [10, с. 1–14] – в її контексті означено теми, у межах яких органічно можна ввести інформацію і завдання з ознайомлення з крелевецьким рушником. Наприклад, у 5 класі: тема «Орнаментальні мотиви» (виконання орнаменту у стрічці з використанням елементів крелевецького рушника); тема «Декоративно-ужиткове мистецтво» (де мова йде про різноманітні художні ремесла, зокрема ткацтво, доцільне виконання ескізу фрагмента тканого крелевецького рушника). Теми 7 класу («І рушник вишиваний на щастя, на долю дала...», «Етнічні мотиви в декоративному мистецтві», «Витвори народних майстрів», «Діалог народного мистецтва із сьогоденням», «Дизайн одягу») надають багато можливостей для вчителів: на прикладі крелевецького рушника можна пояснювати мистецькі терміни («ритм», «мотив», «стилізація», «стиль», «фактура»), проводити завдання (знайти тканий крелевецький рушник серед інших зразків) тощо.

Творча робота: виконання ескізу кронецького рушника (або фрагмента). Не всі сучасні діти, особливо молодшого шкільного віку, розуміють, що таке «ткацтво», – тож спочатку потрібно навчити відрізняти ткані вироби від вишитих чи набитих фарбою на тканині. Цікавим буде створити ескіз фрагмента кронецького рушника – як основу пропонує зразок композиції з елементом «Дерево життя» (*етапи створення див. на с. 3 обкладинки, іл. 1–6*).

Опис виконання. Спочатку маємо продумати композицію рушника, виконати ескіз (можна декілька варіантів), а вже після цього за ескізом виконувати побудову. Підготовчий малюнок бажано виконувати на міліметровому папері або на аркуші в клітинку, – це полегшить роботу, коли малюнок буде переноситись на заданий формат. Матеріали для роботи – акварель, гуаш, акрил, маркер, олівці тощо. Колір – червоний.

Крок 1. Компонівка. Композиція рушника симетрична. Проводимо вісь симетрії. Зображення на лівій стороні аркуша має збігатися із зображенням на правій стороні. Розмітимо основні елементи. Композиційний центр – «Дерево життя» – має бути у верхній частині композиції. Внизу – традиційні для кронецького рушника смуги, між якими розмістимо орнамент із ромбів та трикутників. Низ композиції має бути «важчий», тому кількість смуг – чотири. Вгорі завершуємо композицію однією смугою.

Крок 2. Побудова та деталізація композиції. Елементи «Дерева життя» komponуємо в ромби. Широкі смуги декоруємо вузькими. Домальовуємо чотири великих ромби, а між ними малі – вгорі та внизу. Це чергування великих і малих елементів в орнаменті.

Крок 3. Завершуємо ескіз. Промальовуємо «Дерево життя». Вгорі та внизу в смугі з ромбами будемо трикутники. Деталізуємо тонкі смуги. Обрамлюємо «Дерево життя» елементом, який складається із прямокутників у шаховому порядку.

Крок 4. Елементи композиції мають бути червоного кольору, що традиційно для кронецького рушника. Виконуємо ромби, вузькі та широкі смуги.

Крок 5. Виконуємо в кольорі «Дерево життя». Рухаємось зверху донизу.

Крок 6. Завершуємо малювати деталі навколо «Дерева життя».

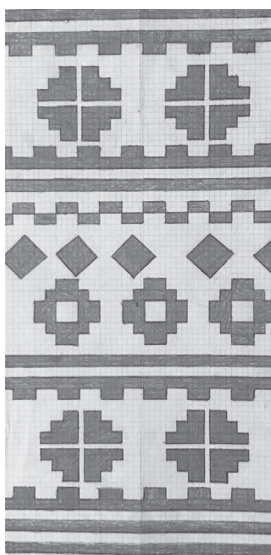
Для тих учнів, кому завдання виявиться складним, – використовуємо тільки смуги і спрощений варіант «Дерева життя». Адже головна мета – навчити учнів вирізняти цей рушник серед інших, розуміти його особливість і унікальність.

По завершенню роботи учні можуть розповісти, які символи використали у своїх композиціях. Наводимо ескізи рушників, створені учнями 7 класу у власній інтерпретації (*іл. 9, 10*).

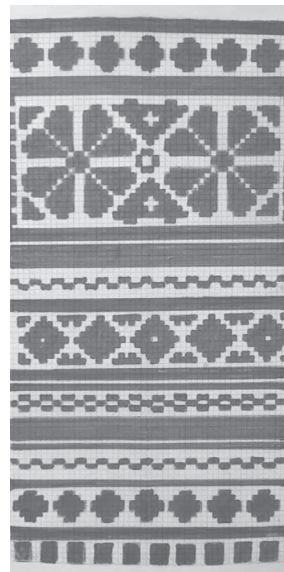
У старших класах учні можуть долучитися до **мистецького проєкту**, наприклад: «Таємниця кронецьких рушників». Мета проєкту: збір та аналіз інформації про кронецький рушник, його історію, символіку та ін. У результаті узагальнюємо, обговорюємо отриману інформацію.

Учні розподіляються на групи дослідників: 1. Історики; 2. Етнографи; 3. Мистецтвознавці. Представимо орієнтовні напрями та результати їхньої пошукової діяльності.

«Історики»: кронецький рушник відомий ще з XV століття. Краса цього тканого виробу полонила Тараса Григоровича Шевченка. У 1936 році на Міжнародній виставці прикладного мистецтва в Парижі рушник з поліського

Іл. 9. Ворона Євгенія. Ескіз фрагмента кронецького рушника

Іл. 10. Бузовська Анна. Ескіз фрагмента кронецького рушника

містечка був відзначений золотою медаллю.

«Етнографи»: кронецький рушник належить до тканых виробів. Види рушників: побутові, обрядові, кілкові. Символи: «Дерево життя (роду)».

«Мистецтвознавці»: композиція кронецького рушника симетрична, колір – червоно-білий, усі елементи виконані в геометризovanому стилі. Традиційно в Кронеці відбувався Міжнародний фестиваль «Кронецькі рушники».

Сучасним учням буде цікаво дізнатися, що історія кронецького рушника пишеться і нині. Наведемо для них тільки окремі факти.

У 2011 р. розпочав роботу Музей кронецького ткацтва з унікальними колекціями кронецьких рушників.

У 2012 р. Наказом Міністерства культури України № 1521 Кронецьке перекорне ткацтво (Кронецький рушник) включено до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини (<https://krolevetsweaving.org.ua/>) Кронецький рушник дає нові ідеї для творчості вже сучасних майстрів. Зокрема, колекція одягу «Вільний птах» створена на основі кронецького рушника (перша презентація проєкту дизайн-студії «ARTelъ moda» відбулася 20 червня 2015 р. на етнофестивалі

«Країна мрій») і уособлює прагнення українського народу до свободи і незалежності та демонструє це в Україні й світі (іл. 11) (<https://krolevetsweaving.org.ua/>).

23 лютого 2018 р. в Національному центрі народної культури «Музей Івана Гончара» (м. Київ) відбулася презентація Всеукраїнського просвітницького проекту «Ткана Україна», що має на меті відродження традиційних технік ткацтва, популяризацію давнього народного ремесла. За ініціативи Дарини Алексєнко, керівниці цього проекту, що отримав грант Президента України, була успішно реалізована ідея створення монументального тканого панно «Єдина Україна». Участь у виготовленні панно розміром 3 на 4 метри брало 18 майстрів із 13 регіонів України, а над виконанням «кордону країни» (27 метрів тканого стрічки) працювало загалом понад 60 осіб. Карта Сумської області була представлена технікою кралевецького переборного ткацтва. Виготовила її майстриня з Крелевця — Гецевич Валентина (іл. 12). Сама ж Дарина Алексєнко теж є майстринею, яка освоїла самостійно ткацьке ремесло і навчила багатьох його секретів.

З 1995 р. восени відбувається щорічний Міжнародний літературно-мистецький фестиваль «Кралевецькі рушники» У 2022–2024 рр. фестиваль проводився онлайн. Кралевецькі рушники продовжують дивувати світ. У

травні 2024 р. на фестивалі «Вишиванка об'єднує» у Таллінському міському музеї (м. Таллін, Естонія) кралевецькі рушники демонстрували глядачам просто неба.

Щоб мати змогу відроджувати та розвивати мистецькі традиції рідного краю, здобувачі освіти ДПТНЗ «Кралевецьке вище професійне училище» (м. Кралевець) опановують унікальну професію «Ткач ручного художнього ткацтва», надихаючись досвідом майстрів КП «Кралевецькі рушники».

Висновки. Вивчаючи особливості, будову та символи кралевецького рушника та використовуючи ці знання у власній художньо-практичній діяльності, учні долучаються до історії, традицій, культури й декоративно-ужиткового мистецтва України, розуміють самотність народних промислів різних регіонів, їхню цінність для сучасної людини.

Враховуючи свободу вчителя у виборі творчих завдань для учнів, у статті запропоновано орієнтовні напрями роботи з ознайомлення школярів початкової, основної і старшої школи кралевецьким рушником. Представлено практичні завдання для учнів різного віку, що були адаптовані у власній педагогічній практиці – на уроках образотворчого мистецтва в інтегрованому курсі «Мистецтво».

Важливо отримувати від учнів зворотній зв'язок – це досягається у процесі перегляду робіт майстрів на

художніх виставках, а також під час підготовки школярами індивідуальних та колективних ескізів для оформлення святкових заходів, вітальних листівок, запрошень тощо.

Зазначимо можливість використання комп'ютерної графіки під час творчої роботи в дистанційному режимі.

Запропоновані завдання можуть бути використані у вивченні інших тем з мистецтва, а також у процесі викладання інших шкільних курсів – розробка рекомендацій щодо цього може стати перспективою подальших досліджень, оскільки використання надбань народної творчості в освіті – це неоціненний внесок у збереження нашої культурної пам'яті, нашої ідентичності, нашої єдності, нашого усвідомлення себе як української нації.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

- Босий О. Г. Знакові функції виробів ткацтва у звичаєво-обрядовій культурі українців : дис. ... канд. іст. наук / НАН України, Ін-т етнології, фольклору та мистецтвознав. ім. М. Т. Рильського. Київ, 2000, 196 с. URL: [https://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%91%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%B9%D0%9E\\$](https://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%91%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%B9%D0%9E$)
- Дутка В. В. Курс «Килимарство» у професійній підготовці майбутніх фахівців декоративного мистецтва: інтерпретація традицій. *Мистецтво та освіта*. № 2 (112), 2024. С. 50–55. DOI: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-2\(112\)-50-55](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-2(112)-50-55)
- Заїка Н. «Кралевецькі» рушники кінця XIX – початку XX ст. в експозиції Музею українського рушника Національного історикоетнографічного заповідника «Переяслав». *Сіверщина в історії*

Іл. 11. Колекція одягу «Вільний птах»

Іл. 12. Монументальне ткане панно «Єдина Україна»

України : зб. наук. пр. Національний заповідник «Глухів». Центр пам'ятокознавства НАН України і УТОPIK. Київ–Глухів, 2017. С. 454–460.

4. Заїка Н. Рушники XIX–XX ст. в колекції національного історико-етнографічного заповідника «Перяслав»: орнаментальні мотиви, композиція. *Історія науки і біографістика*. 2022. № 4. С. 204–220. DOI: doi.org/10.31073/istnauka202204-13

5. Кочерженко Е. Втрачаємо кравецький рушник. *Ярмарок*. 2008. 20 березня. С. 1.

6. Масол Л. М., Гайдамака О. В., Кузьменко Г. В., Лемешева Н. А.. Мистецтво (інтегрований курс) : Підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 174 с. URL: https://shkola.in.ua/2288-mystetstvo-7-klas-masol-2020.html#google_vignette

7. Масол Л. М. Мистецтво : Підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти. 2-ге видання друге, перероблене. Київ : Видавничий дім «Освіта». 2021, 240 с. URL: <https://shkola.in.ua/1976-mystetstvo-8-klas-masol-2021.html>

8. Масол Л. М. Мистецтво : Підручник для 2-го кл. закл. заг. серед. Освіти /Л. М.М Масол, О. В. Гайдамака, О. М. Колотило. Київ : Генеза, 2019. 113 с.

9. Масол Л. М. Мистецтво : Підручник для 9 класу закладів загальної середньої освіти. 2-ге видання, перероблене. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2022, 224 с. URL: https://shkola.in.ua/2492-mystetstvo-9-klas-masol-2022.html#google_vignette

10. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5–6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автори: Масол Л. М., Просіна О. В.). URL: https://osvita.ua/doc/files/news/830/83023/Mystetstvo_5-6-kl_Masol_Prosina_14_07_1.pdf

11. Павлова А. Художнє ткацтво як різновид декоративно-прикладного мистецтва. Характерні особливості кравецького ткацтва. *Молодий вчений*. 2018. № 10 (62). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3817>

12. Пурига І. О. Кравецькі рушники: історія, семантика, технологія. Суми : Триторія, 2018. 40 с. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://cnt.sumy.ua/wp-content/uploads/krolevetski-rushnyky-2018-trytoriia.pdf

13. Селезньова А. В. Українські рушник як культурний феномен національного ужиткового мистецтва. *Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції*. Кн. 2 : зб. наук. праць / редкол. : гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відп. ред. Є. А. Антонович, В. П. Титаренко та ін. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. С. 217–224. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/15197>

References

1. Bosyi, O. H. (2000). Znakovi funktsii vyrobiv tkatstva u zvychai-vo-obriado-voi kulturi ukrainsiv [Symbolic functions of weaving products in the customary and ceremonial culture of Ukrainians]. (PhD dissertation, Kyiv). Retrieved from [https://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%91%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%B9%20%D0%9E\\$](https://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%91%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%B9%20%D0%9E$)

2. Dutka, V. V. (2024). Kurs «Kylymarstvo» u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv dekoratyvnoho mystetstva: interpretatsiia tradytsii [The course "Carpet making" in professional training of future specialists of decorative art: Interpretation

of traditions]. *Mystetstvo ta Osvita* [Art and Education], 2(112), 50–55. Retrieved from [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-2\(112\)-50-55](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-2(112)-50-55)

3. Zaika, N. (2017). «Krolevetski» rushnyky kintsia XIX – pochatku XX stolittia v ekspozitsii Muzeiu ukrainskoho rushnyka Natsionalnoho istorikoetnohrafichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» [“Krolevetski” woven towels of the late 19th - early 20th centuries in the exposition of the Ukrainian Towel Museum of the National Historical and Ethnographic Reserve “Pereiaslav”]. *Sivershchyna v istorii Ukrainy*, 10, 454–460.

4. Zaika, N. (2022). Rushnyky XIX – XX stolittia v koleksii natsionalnoho istoriko-etnohrafichnoho zapovidnyka «Pereiaslav»: ornamentalni motyvy, kompozitsiia [Towels of the XIX–XX centuries in the collection of the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereiaslav»: Ornamental motives, composition]. *Istoriia nauky i biohrafistyka*, 4, 204–220. Retrieved from <https://doi.org/10.31073/istnauka202204-13>

5. Kocherzhenko, Ye. (2008, March 20). Vtrachaiemo krolevetskyi rushnyk [We are losing the Krolevets woven towel]. *Yarmarok*.

6. Masol, L. M., Haidamaka, O. V., Kuzmenko, H. V., & Liemesheva, N. A. (2020). *Mystetstvo (intehrovanyi kurs)*. Pidruchnyk dlia 7 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Art (integrated course). Textbook for the 7th grade of institutions of general secondary education]. Kyiv: Vydavnychiy dim «Osvita». Retrieved from https://shkola.in.ua/2288-mystetstvo-7-klas-masol-2020.html#google_vignette

7. Masol, L. M. (2021). *Mystetstvo*. Pidruchnyk dlia 8 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Art. Textbook for the 8th grade of institutions of general secondary education]. (2nd ed.). Kyiv: Vydavnychiy dim «Osvita». Retrieved from <https://shkola.in.ua/1976-mystetstvo-8-klas-masol-2021.html>

8. Masol, L. M., Haidamaka, O. V., & Kolotylo, O. M. (2019). *Mystetstvo: pidruchnyk dlia 2-ho klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity* [Art: a textbook for the 2nd grade of institutions of general secondary education]. Kyiv: Heneza.

9. Masol, L. M. (2022). «Mystetstvo». Pidruchnyk dlia 9 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Textbook for the 9th grade of institutions of general secondary education]. (2nd ed.). Vydavnychiy dim «Osvita». Retrieved from https://shkola.in.ua/2492-mystetstvo-9-klas-masol-2022.html#google_vignette

10. Masol, L. M., & Prosina, O. V. (2021). *Modelna navchalna prohrama «Mystetstvo. 5–6 klasy» (intehrovanyi kurs) dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity* [Model educational program “Art. 5–6 grades” (integrated course) for institutions of general secondary education]. Retrieved from https://osvita.ua/doc/files/news/830/83023/Mystetstvo_5-6-kl_Masol_Prosina_14_07_1.pdf

11. Pavlova, A. (2018). *Khudozhnie tkatstvo yak riznovyd dekoratyvno-prikladnoho mystetstva*. Kharakterni osoblyvosti krolevetskoho tkatstva [Artistic wealth as a variety of decorative and applied art. Characteristic features of Krolevets wealth]. *Molodyi Vchenyi*, 10(62), 502–504. Retrieved from <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3817>

12. Puryha, I. O. (2018). *Krolevetski rushnyky: istoriia, semantyka, tekhnolohiia* [Krolevetski woven towels: History, semantics, technology]. Sumy: Trytoriia. Retrieved from <https://cnt.sumy.ua/wp-content/uploads/krolevetski-rushnyky-2018-trytoriia.pdf>

13. Seleznova, A. V. (2019). *Ukrainskyi rushnyk yak kulturnyi fenomen natsionalnoho uzhytkovoho mystetstva* [Ukrainian towel as a cultural phenomenon of national applied art]. M. I. Stepanenko, Ye. A. Antonovych & V. P. Tytarenko (Eds.), *Etnodyzain u konteksti ukrainskoho natsionalnoho vidrozhennia ta yevropeiskoi intehratsii*: Vol. 2 (pp. 217–224). Poltava: PNPU imeni V. H. Korolenka. Retrieved from <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/15197>

Liudmyla Borysivna Peleshuk, Art Teacher at Shostka Secondary School No. 4, Shostka, Sumy Region, Ukraine, peleshukl@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0006-5083-3635>

Familiarization with the Krolevets Woven Towel in Art Lessons

This article underscores the unique characteristics of Krolevets woven towels, a cultural treasure long crafted in the artistic weaving centers of Krolevets in the Sumy Region. It details how these distinct features can be introduced to modern 7th-grade students in art lessons, particularly through the hands-on experience of creating a sketch of a Krolevets woven towel fragment.

The article explores the possibilities of using information about artistic weaving in art lessons, offering suggested directions for introducing primary, middle, and high school students to Krolevets woven towels. It provides examples of practical tasks for different age groups, adapted from personal teaching experience in the integrated course “Art” during art lessons.

The article concludes that by studying the features, structure, and symbols of the Krolevets towel and using this knowledge in their own artistic and practical activities, students connect with the history, traditions, culture, and decorative and applied arts of Ukraine. They understand the uniqueness of folk crafts from various regions and their value to modern society. Student feedback can be achieved by viewing masterworks at art exhibitions and by preparing individual and group sketches for decorating festive events, greeting cards, and invitations using Krolevets woven towel motifs. The possibility of using computer graphics in students’ creative work in a remote learning format is also noted.

The tasks proposed in this article are not only useful for studying art education topics but also for teaching other school subjects. The development of further recommendations in this area could be a promising avenue for future research, as the use of folk art heritage in education is a significant contribution to preserving our cultural memory, identity, unity, and our self-awareness as a Ukrainian nation.

Keywords: *institutions of general secondary education, art lessons, 7th-grade students, Krolevets woven towel, symbols, stylization, composition, sketch.*

Стаття надійшла до редакції 23.05.2024 р.